

BESEDNOVRSTNA VPRAŠANJA SLOVENSKEGA KNJIŽNEGA JEZIKA*

Po tradicionalnem pojmovanju je slovenskih besednih vrst 9: samostalnik, pridevnik, zaimek, števnik, glagol, prislov, predlog, veznik in medmet (prim. npr. Slovensko slovnico štirih avtorjev — dalje Ss — ali SSKJ). Teoretično razmejevanje posameznih izmed teh besednih vrst seveda takoj pokaže veliko šibkih točk te besednovrstne klasifikacije.

Zlasti nejasen je status zaimka, števnika in prislova. — Pri prvem ima npr. priznan status *z a i m k a* slovarska enota *ta ta to*, ne pa tudi prislovi iz istega korena, npr. *tam, tu, tja*. Poleg samostalniških in pridevniških zaimkov bi bilo treba ločiti še prislovnne. Potrditev za to vidimo npr. v skladijski istofunkcionalnosti, recimo v oziralnem podredu: *Kogar se bojiš, tega ne ljubiš, Kakršna setev, takšna žetev, Kjer osel leži, tam dlako pusti* (v vseh treh primerih imamo soodnosne pare: *kogar — tega, kakršna — takšna, kjer — tam*). Omahovanja v pojmovanju števnika so pri nas v povojni dobi sicer odpravljena, saj se kot števnik obravnavajo samo t. i. pridevniške besede, tj. glavni, vrstilni, ločilni in množilni števniki (npr. *pet, peti, peter, peteren*), ne pa tudi prislovni (npr. *petkrat, petič* — pri Brezniku 1934 ponavljalni) ali izrazi tipa *enkrat* in t. i. nedoločni (po Brezniku) števniki kot *mного, malo* ipd. Toda ali je s tem vprašanje tudi res rešeno? In pri prislovih smo po vojni dobili relativno obširno in podrobno obravnavo že v Slovenski slovnici 1947, toda očitno je, da so besede, ki jih obravnavamo kot prislove, vsaj dveh besednih vrst: eno so res prislovi, npr. *doma, počasi, tako, veliko, zato* (njihovi vprašalni ustrezniki so *kje, kako, koliko, zakaj*), drugo pa so izrazi kot *že, tudi, le, morda* ipd., izrazi brez vprašalnih ustreznikov in torej druga besedna vrsta (jaz jih imenujem členke). (Tu nisem niti omenjal »prislovov« stare slovnice, ki so očitno medmeti.)

V resnici so problemi tudi pri glagolu: pri tem je jasno, kaj je njegovo jedro (npr. oblike kot *delam, delaj, delal*), ni pa glagol jasno razmejen ne nasproti pridevniku ne nasproti samostalniku (prim. *uspel, hrepeneč* ipd. na eni strani in *delanje* na drugi).

Spričo teh in podobnih drugih vprašanj, ki sem si nanje moral kot predavatelj slovenskega jezika neprestano odgovarjati, sem prišel do naslednjega pojmovanja besednih vrst: V slovenskem jeziku obstajajo 4 velike besedne (makro-) vrste: samostalniška in pridevniška beseda (obe sklonljivi), glagol (spregljiv) in prislov (nespregljiv, nesklonljiv, pač pa deloma pregiben); poleg tega je še 5 besednih vrst: členek, predlog, veznik, medmet in predikativ (zadnje je nepregibna besedna vrsta, eventualno z obliko za srednji spol ednine, npr. *tiho* v zvezah kot *tiho biti/sem*).

V kateri predelek te besednovrstne klasifikacije nam je staviti tradicionalni vrsti zaimkov in števnikov? Zaimke nahajamo kot t. i. relativno končno množico

* Referat s slavističnega zborovanja sept. 1974 v Ljubljani.

v okviru samostalniške oz. pridevniške besede in prislova (eventualno tudi glagola, če pomislimo na gl. *onegaviti*). Prikazano na črtežu:

	Samostalniška beseda	Pridevniška beseda	Prislov	Glagol
neza- imenska	<i>miza</i> <i>lepota</i> <i>železo</i> <i>gorovje</i>	<i>lep</i> <i>prvi</i> <i>pekoč</i> <i>pet</i>	<i>lepo</i> <i>prvič</i> <i>pekoče</i> <i>petkrat</i>	<i>delati</i> <i>prvačiti</i> <i>švigniti</i> <i>ahati</i>
za- imenska	<i>kdo — kaj</i> <i>jaz, ti, on</i>	<i>tak</i> <i>kateri</i> <i>čigav</i>	<i>kako</i> <i>katerikrat</i>	<i>onegaviti</i>

Izraz nezaimenski pomeni pri samostalniški besedi več stvari: prvotni samostalnik (*miza*, *železo* — nemotiviran; *lepota* — izpeljana, tvorjena), drugotni samostalnik (*dežurni*, *tvoj*, *eden* — konveržno tvorjeni). (Konveržno izpeljani ali tvorjeni so tisti, ki imajo, čeprav preidejo v drugo besedno vrsto, iste končnice kot prvotno, npr. *dežurni*; ali jih prvotno nimajo, pa jih dobijo, npr. *a a-ja*; ali pa jim prvotne končnice v novi vlogi nehalo učinkovati, npr. *bomba* v primeru *bomba film*.) Nezaimenska pridevniška beseda je še bolj raznolika: je ali prvotni pridevnik (*lep* — nemotiviran, *človeški* — tvorjen), prvotni deležnik (*usahel*, *vstopivši*, *prepečen/ubit*, *pekoč* — vsi so motivirani), prvotni števnik (*pet* — nemotiviran; *pele*, *peter*, *peteren* — motivirani) ali pa drugotni pridevnik (pridevniška beseda) (*poceni*, *bomba*, *več*, *rdeč* — vsi konverzni). — Kaj pomeni zaimenski, ni potrebno razlagati.

Pri samostalniški besedi je treba obravnavati vse njene slovnične (formalne) značilnosti tako v slovnici kot v slovarju. Pri nas (konkretno v SSKJ) ni zaznamovana živost, pri zaimenskih samostalnikih pa bo treba zaznamovati tudi kategorijo človeškosti. Prav koristno bi bilo jasno zaznamovati tudi vrsto samostalniških besed, pri nezaimenskih števnost (in sicer tako, da bi označevali neštevne samostalnike — pojmovne, snovne, skupne), pri zaimenskih pa npr. osebne, vprašalne, oziralne itd. Prvo se sedaj le deloma označuje z razlago, npr. pri *dobrota*: »lastnost dobrega, dobrasrčnega človeka«; po naše bi bilo torej prav takó: *dobrota*... poj. 'to, da si/se je dober'...; štev. *nikoli ji ne bom povrnil vseh dobrot*. Podobno tudi pri snovnih in skupnih imenih. Pri ponazoritvi bi po možnosti navajali tudi primere s števnik, ker so pri neštevni samostalnikih dokaj povedni.

(Še drobna pripomba k besedi *brat*: V SSKJ se v podgeslu navaja brez oznake *brate*; označuje se samo stilno z ekspr., ne pa besednovrstno. Ta oblika seveda ni nič drugega kot zvalnik, in zato ne zasluži podgesla, pač pa verjetno zaznamo-
bo v zaglavju geselskega članka.)

Pri pridevniški besedi se je treba pomuditi dalj časa, ker pri njej ni enotnosti glede mnogega (mislimo npr. na Ss, SSKJ in moj Skj).

En problem, se zdi, so konverzne pridevniške besede. V SSKJ smo zastoj iskali pridevnik *bomba* (zveze *bilo je bomba, bomba film*), da pa slovar ta tip konverzije samostalnika le pozna, nas je prepričala beseda *gala* z oznako prid. (pravilno obravnavana v posebnem geslu). Prav napačna pa je rešitev poimenovanj sestavin tipa *vikend hiše* (iz SSKJ se širi deloma tudi v druge spise). Da ima slovar tu v mislih nekako konverzijo prvega samostalnika v pridevnik, se vidi iz poizkusnega snopiča slovarja (in na njegovi teoriji temelječega članka T. Korošca), le da je bila v slovarju prvotna besednovrstna kvalifikacija zamenjana s skladijsko, ki pa je prav tako neustrezna (prvotno »nesklonljivi pridevnik«, nato »nesklonljivi prilastek«). Vendar besede kot *vikend* v *vikend hiša* niso prilastki, saj nepridevniški prilastek stoji v slovenskem jeziku po definiciji desno od odnosnice; *vikend* v teh besedah ni nič drugega kot nesamostojna besedotvorna sestavina zloženke (kakor je — z nekim omahovanjem — ugotovila že kritika poskusnega snopiča — B. Pogorelec, JiS 1964), in se torej v stavčni analizi ne razčlenjuje na sestavine, kakor se tudi *živinozdravnik* ali *avtocesta/avto cesta ne*. (Algoritem za nastanek teh zloženek je: *hiša za vikend — hiša vikend- — vikendhiša*.)

V tako velikem slovarju, kot je SSKJ, bi bile lahko označene tudi posamezne vrste pridevniških besed; pri nezaimenskih (kakor tudi pri zaimenskih) bi bilo treba tradicionalnim trem vrstam (kakovostni, vrstni, svojilni prid.) dodati še četrto (količinski pridevniki), npr. *lep, slovenski, bratov, mnog/veliko*. Sedaj je v slovarju (posredno zaradi pomenske določitve) zaznamovan le svojilni pridevnik. Da so to realne in važne kategorije, se vidi že po njihovih zaimenskih ustreznikih: a) *kakšen, kolikšen*, b) *kateri, katere vrste*, c) *čigav*, č) *koliko (kolik)*.

Prav posebno ponesrečena je v SSKJ obravnava količinskih pridevnikov, zlasti konveržno nastalih iz enako se glasečih prislovov. Za primer vzemimo besedo *dosti*, ki ima v SSKJ kvalifikator prislov. Ponazorovalni primeri za ta »prislov« kot *dosti dreves, v dosti primerih, dosti sadja in zelenjave* so napačni, saj tu *dosti* ni prislov, ampak pridevniška beseda (že Trubar jo je, kakor števniske, tudi sklanjal, npr. z *dostimi besedami*). Beseda *dosti* je prislov v primerih kot *Janez dosti dela, dosti poškodovan, dosti bolje*, torej tedaj, ko določa glagol, ali pridevnik, ali prislov. Za kaj gre v primerih kot *Zdaj mi je dosti*, bi bilo seveda treba šele ugotoviti, ker se v takem položaju pridevniška in prislovna oblika nevtralizirata (po mojem gre za pridevnik v nevtralizirani, tj. obliki za srednji spol, kot jo imamo tudi sicer pri brezosebnosti, npr. *zdelo se mi je, temno je bilo*). Take primere bi bilo najbolje obravnavati v dveh samostojnih geslih (kakor je obravnavan npr. *dežurni -ega* m drugje kot pridevnik *dežurni -a -o*), najmanj pa bi morala biti prislovna raba obravnavana v podgeslu (ali narobe, če se da dokazati, da gre derivacija od prislova k pridevniku).

Sedaj se ustavimo še ob pridevniških besedah tipa *deset*, tj. ob glavnih števnih (v uvodu SSKJ mestoma napačno imenovanih samostalniški, tako najprej v geslu tudi obravnavanih). Kakor kaže strukturna analiza, so take besede v

slovenščini pridevniške (v SSKJ na enem mestu tako tudi imenovane). V slovarju bi torej morala biti najprej obravnavana njihova pridevniška vloga (kot pri vseh preostalih pridevniških besedah), šele nato pa samostalniška, v SSKJ pa je ravno narobe, npr. pri *deset* so najprej primeri kot *pet in pet je deset* ali *kaj more eden proti desetim*, šele nato pa *deset prstov* ali *knjiga v deset(ih) zvezkih*. (V resnici imamo tudi tu še večjo zmedo: prva raba se pravilno imenuje samostalniška (besednovrstni izraz), druga pa prilastkova (skladenjski izraz); prilastkova verjetno le zato, ker ima slovar glavne števnike za samostalnice, ki bi stali kot prilastki levo od odnosnice, kar je za količkanj resnega poznavalca slovenske skladnje nesmisel.

Neustreznosti pa je pri glavnih števnikih še več: ali je *deset* v zvezi *pet in pet je deset* isto kot v *kaj more eden proti desetim* in spet različno kot v *z nekaj deset možmi*? In *z nekaj deset možmi* isto kot v *deset prstov*? Seveda je tu veliko napačnega: *deset* v prvem primeru je nesklonljiv samostalniček (tako bi bilo tudi v primeru *z nekaj deset mož*, nastal s konverzijo iz zvez kot vrednost *deset* oz. *skupina desetih ljudi*; v drugem primeru gre za posamostaljeni sklonljivi števniki; v *deset prstov* pa je števniki pravi levi pridevniški prilastek (prim. razliko: *število/številka* . . . *deset/ena* proti *deset ljudi/en človek*). Pri glavnih števnikih moramo torej računati s tremi stvarmi: pridevniški števniki (*deset ljudi*), s posamostaljenim prid. števnikom (*proti desetim*) in s t. i. števnim števnikom, ki je nesklonljiv sam. sr. spola (srednjega vsaj v primerih, kot jih obravnavamo tu) (*pet in pet je bilo in je deset*).

Kakor pri pridevniških besedah sploh nahajamo v SSKJ tudi pri števnikih le splošno kvalifikacijo števn., ki je nezadostna: števniki bi morali biti zaznamovani kot glavni, vrstilni, množilni, ločilni, nedoločni. Ta terminološka pomanjkljivost vsaj pri nekaterih vrstah števnikih izhaja iz pojmovne neizčiščenosti glede ustrezne problematike in ima negativne posledice ne le za slovar, ampak tudi za pedagoško prakso. Na mislih imam ločilne števnike tipa *dvoj/četver*. SSKJ jih pravilno razvršča v po dve gesli, tako da imamo na enem mestu obravnavano npr. *dvoje*, na drugem pa *dvoj -a -e*, slovnična oznaka pa je v obeh primerih le števn., le da v prvem primeru z dodatkom neskl. (kar pa v resnici ne drži, saj se primeri kot *dvoje vrat* lahko sklanjajo: *dvojih vrat* itd.). Morda bi bilo prvo obliko (samo oblika, identična z obliko za srednji spol) dobro imenovati s k u p i n s k i števniki, drugo (trooblikovno glede na spol) pa v r s t n i števniki.

Raba obeh vrst ločilnih števnikov (če ostanemo pri skupnem poimenovanju za oboje) še zmeraj ni jasno določena. Tako se nam ne zdi, da ne bi bilo za tip *dvoje* s SSKJ pravilno ponavljati, da zaznamuje skupino dveh enot tudi pri množinskih samostalnikih: primeri kot *dvoje ust/vilic/vrat* pomenijo vendar tudi enostavno to, da je imenovano po dvakrat dano, saj je raba drugega tipa (*dvoja usta, dvoje vilice*) vendar dvoumna, ker ne vemo, ali gre samo za tolikokratno danost (navadno gre res za to) poimenovanega posameznega, ali pa za tolikokratno danost skupin poimenovanega; tudi *dvoje čevljev* ni nujno 'dva para čevljev', prej le 'dva čevlja' oz. 'skupina dveh čevljev'. Tudi v primeru kot *imela sta dvoje otrok* ni mišljena različnost štetega, temveč le skupina (kdo bi pa imel dva čisto enaka otroka?)

Ločilni števnik so po vsej verjetnosti nastali zato, da so se lahko šteli neštevnih samostalnikov in skupine števnih (poleg množinskih), samo tip *dvoje* pa lahko izraža tudi skupnost/skupino: pri števnikih samostalnikov nasproti glavnim, pri neštevnih itd. pa nasproti vrstnim. — V besednih zvezah, kot so *na dvoje preklati*, *vsega imam po dvoje*, pa ne gre za prislove, temveč je tu števnik rabljen posamostaljen: prim. *na dvoje* = *na dva dela*, *po dvoje ljudi* = *po par ljudi*. Prislovna je tu eventualno le cela taka zveza, to pa je že frazeologem, ne posamezna beseda, konkretno števnik *dvoje*.

Deležniški pridevniki. Komu bo pač že znano, da delimo to, kar se v slovenski slovnici daje pod imenom deležnik, v dvoje: na eni strani so deležja (nepregibne oblike), na drugi pa deležniki (pregibne oblike), prim. *sedeč/sede* ali *kupujoč/kupovaje* proti *sedeč -ega* itd. Deležnike je primerno nadalje deliti v dve skupini: v prvi so taki, ki se samo pregibajo v spolu in številu (taka sta opisni tvorni in trpni deležnik, prvi na *-l*, drugi na *-n/-t*), v drugi skupini pa so deležniki, ki se lahko še sklanjajo (in eventualno tudi stopnjujejo), npr. *uspel -ega*, *sesečen -ega*, *speč -ega*, *vstopivši -ega*. Opisna deležnika sta (kot tudi deležja) obliki, ki sodita v strogi okvir glagolskih oblik, drugi deležniki pa so pridevniki in bi jih bilo treba v slovarju navajati v posebnih geslih (sedaj so sklonljivi deležniki obravnavani kot podgesla, deležniki na *-č* (in mestoma tudi drugi, prim. glagol *gledati*) pomešano z deležjem, npr.: podgeslo *branèč -èča -e: padel je, braneč domovino*. (Tu ne gre za rabo pridevniškega deležnika, ampak za deležje, ki mu ne moremo pripisati m. spola ednine, kar je v slovarju de fakto objektivno storjeno.)

Preden se poslovimo od pridevniške besede, si oglejmo še zaimenske vrste (v SSKJ so kvalificirane samo z zaim., kar nikakor ne zadošča, saj jih še SP 1962 večinoma natančno določa, prim. *čigar*, *svoj*, *tvoj*, *kateri*, *neki*, *nekak* ipd. proti *moj*, *nekateri* ipd.). Po našem bi bilo treba te kvalifikacije v slovarju (in naši zavesti) napraviti še natančneje, ne pa da so praktično odpravljene. Mislim, da se je to zgodilo zopet tudi zaradi nezadostne teoretične ozaveščenosti (ali iz nestrokovnega ozira).

Tudi pridevniški zaimki so — kakor pridevniške besede — četveri, tj. kakovostni (prim. *kákšen?* — *kakršen* — *nekakšen* — *kâkšen* — *nikakršen* — *takšen*, tako še *kolikšen*), vrstni (prim. *kateri?* — *kateri* — *neki* — *kateri* — *noben* — *ta/tisti/oni*), svojilni (prim. *čigav?* — *čigar* — *od nekoga* — *čigav* — *nikogaršnji* — *moj*) in količinski (prim. *koliko?* — *kolikor* — *nekoliko* — *koliko* — *nič* — *toliko*). To je vodoravna razdelitev; navpična pa je še bolj pomanjkljiva, saj imamo med nedoločnimi zaimki v tradicionalnem pojmovanju tako različne enote, kot so v vodoravni kakovostni vrsti *nekakšen* — *kakšen* — *nikakršen* — *marsikakšen* (isto je tudi pri t. i. nedoločnih samostalniških zaimkih). Mislim, da bi tudi mi v Sloveniji tu lahko sprejeli poleg specificiranih razlikovanj še posebna imena zanje: *nekakšen* bi bil nedoločni (ali zaimek z *ne-*), *kâkšen* (poljubnostni, nedoločni brez *ne-*), *nikakršen* nikalni (ali zaimek z *ni-* ali *nob-*), *marsikakršen* morda mnogostni (sicer zaimki z *marsi-*). Taka poimenovanja bi imela blagodejen učinek tudi na pedagoško prakso, ne le na jezikoslovno teorijo. (Če bi se npr. bolj zavedali poljubnostne kategorije zaimkov, gotovo ne bi prodajali v istem košu vprašalnih in nedoločnih zaimkov, kot sedaj v SSKJ pri *čigav*: č-

gava roka je to; ne vem, ali je to tvoje ali čigavo (manjkajo primeri kot bo že čigav).

Glagol. Kakor se vidi že iz dosedanje obravnave, bi med glagolske oblike šteli nekaj manj enot, kakor se tradicionalno dela: mednje ne bi šteli deležnikov istodobnosti, preddobnosti, stanja in trpnih z ene strani, z druge pa ne glagolnika (tega ima v posebnem geslu vedno tudi SSKJ), tako da bi glagolske oblike bile samo naslednje: sedanjik (oba naklona in načina), velelnik (oba načina), deležje za istodobnost (oba načina) in preddobnost, tvorni in trpni opisni deležnik, nedoločnik (oba načina), namenilnik, preteklik (dva naklona in deloma načina), prihodnjik in predpreteklik (oba načina). Zaradi povedanega deležij, kolikor so redno tvorjena (in niso postala npr. prislovi kakor recimo *molče*), ne bi navajal v posebnih (pod)geslih, seveda pa tudi ne pomešano z deležniki, ampak le v ponazorovalnem gradivu vsakega glagola, če so dovolj pogosti. V ponazorovalnem gradivu (in enako v učnem procesu) bi se moralo bolj paziti na sorazmerno pogostnost rabe posameznih glagolskih formemov. Sedaj ima v SSKJ človek vtis, da je premalo rabe trpnika, deloma pa je obravnavan na napačnem mestu, to je v podgeslu deležnika na *-n/-t* (kolikor ne gre za trpnik na *se*); premalo je tudi primerov pogojnika. Pregled glagolov *brati*, *braniti* in *gledati* kaže približno naslednjo sliko (pred ulomčno črto so tvorne, za njo trpne oblike): nedoločnik 55/0, povedni sedanjik 50/3/1 (zadnja številka je brezosebno-trpna), preteklik 29/0, velelnik 8/0, opisni del. na *-n* 5, prihodnjik 3/0, deležnik na *-č* 3/0, deležje na *-č* 2/0, deležje na *-e* 2/0, namenilnik 2. Zanimivo bi bilo videti, koliko tako eksemplificiranje na sploh odraža realno pogostnost distribucije posameznih oblik (doslej to v slovenščini niti poskusno še ni obdelano).

Iz tega, kar je bilo povedano o pravih glagolskih oblikah, sledi, da je v dosedanji obravnavi glagolskih gesel še precej nedoslednosti, tako tudi v SSKJ: primeri za trpnik se ne morejo izločiti izmed ostalih primerov v posebno podgeslo (pri gl. *gledati* npr. *to vprašanje je gledano z očmi otroka*); sem spadajo tudi primeri za t. i. brezosebno trpno rabo (v slovarju brezosebno-prislovna raba, npr. *hiša je na levi strani, gledano od postaje* — prim. tvorno/trpna varianta *če se gleda od postaje*). V podgeslu bi ostali torej le obsamostalniški ali posamostaljeni deležniki (*zaničevani narod oz. obtoženi*); primer za *gledati* bi bilo *veliko gledana predstava*.

Pri glagolu so poseben problem še dvojnice tipa *braniti* — *braniti se*; v SSKJ je *braniti se* obravnavano kot podgeslo, moralo pa bi biti v posebnem geslu. Prim. še jasnejši primer *ubiti koga ali kaj* proti *ubiti se* (tako rekoč sam od sebe; tak *se* bi se lahko v mnogih primerih imenoval procesualni). Prim. še: *razbiti steklenico* (z možnostjo pretvorbe v trpnik — *steklenica je (bila) razbita* proti *steklenica se je razbila* (izraženost stanja v trpniku homofoni obliki: *steklenica je bila razbita*).

Na koncu si oglejmo še problematiko **č l e n k a**, ki smo jo uvodoma že nakažali. Tradicionalni slovnici je členek nekaj, kar bi moderno imenovali morfem, tj. del besede, večinoma niti ne prosti (prim. Ss 1964, 280: prosti členki *si, ga, jo* — prosta ali neprosta *li/-le* in *koli/-koli*, neprosti *le/-le, -r/ar, -j, -da, -kaj, -ti*). Tu gre za precejšnjo zmešnjavo, saj je večina teh enot, kot rečeno, na ravni morfemov, in sicer besedotvornih. Členek je gotovo samostojni vprašalni *li, ver-*

jetno še *se, si, ga* kot v primerih *gorje si ga mu, gorje se ga babnici, bog ga bodi zahvaljen* (prim. nasprotja *gorje mu/babnici, bog bodi zahvaljen*).

V sodobnem jezikoslovnem pojmovanju je členek besedna vrsta, ki se od prislova loči — preprosto povedano — po tem, da nima vprašalnice, tj. ne daje obvestila o kraju, času, načinu itd., ampak le o odnosu do vsebine povedi ali njenega dela, in torej tudi ni stavčni člen. Take besede so v naši tradicionalni slovnici imenovani poudarni in miselni prislovi (kolikor se tam na koncu ne mešajo z medmeti, t. i. zvalnice) in le deloma še členki, kot smo videli ravnokar. SSKJ razodeva s slovnničnim kvalifikatorjem prisl. npr. pri besedah, kot je pritrilnica *da*, nepotrebno nizko teoretično raven; vsaj v takih, povsem jasnih primerih, bi bil lahko zapisal kvalifikator členek. — Sicer pa imamo tudi členke, ki imajo enako glasovno podobo kot vezniki; npr. členek *da* (*Da bi že bilo vsega konec* 'naj bi bil/bodi'), kar ima SSKJ za veznik (prim. *Da nisi Jerajev, Da te ni sram*). — Členke sem glede na pomen na kratko prikazal v članku *Kratko oblikoslovje slovenskega knjižnega jezika* (Sjlk Iz, 1974, 48).

Iz vsega, o čemer smo govorili, se vidi, kje smo v teoriji besednih vrst. Posledice teh spoznanj se bodo prej ali slej morale videti z ene strani v naših vodilnih (in drugih) jezikoslovnih delih in priročnikih, z druge strani pa seveda tudi v naši pedagoški praksi.

LITERATURA

- A. Breznik, Slovenska slovnica za srednje šole. Četrta, pomnožena izdaja. 1934.
A. Bajec, R. Kolarič, M. Rupel, (*J. Solar*), Slovenska slovnica 1956. (Predelana izdaja od 1. 1964.)
J. Toporišič, Slovenski knjižni jezik: 1, 1965; 2, 1966 (3. izd. 1974), 3, 1967; 4, 1970. Slovenski pravopis, 1962.
Slovar slovenskega knjižnega jezika, 1970.
J. Toporišič, Samostalniška beseda. *Linguistica* XII, 1972 (izšlo 1974), 301—314.
— *Kratko oblikoslovje slovenskega knjižnega jezika*. Slovenski jezik, literatura in kultura, Informativni zbornik, Ljubljana 1974, 29—50.

Evald Koren

Filozofska fakulteta v Ljubljani

PUGLJEVA PROZA OB PONOVNEM BRANJU

(1)

Pripovedni svet Pugljeve proze pomenljivo opredeljujejo naslovi treh njegovih knjig, ki so izšle skoraj zapored med leti 1911 in 1914: *Mali ljudje*, *Brez zarje* in *Mimo ciljev*. Očitna pomenska vezljivost, ki obstaja med temi dosledno dvočlenskimi naslovi, ne samo dopušča, marveč naravnost izziva k temu, da bi jim kar se da premišljeno določili njihovo skupno podlago. Gotovo bi to tudi poskušali storiti, ko bi ne bil že Juš Kozak v nekrologu pisatelju preprosto zapi-